AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2010 / 6 • Şubat 2010

SOYKIRIM TASARISI VE PROTOKOLLER

Ömer Engin LÜTEM

ABD Temsilciler Meclisi Dışişleri Komitesinin Ermeni soykırım iddialarının tanınmasını öngören bir karar tasarısını 4 Mart 2010 tarihinde oylayacağı açıklandı. Tasarı kabul edildiği takdirde Temsilciler Meclisi Genel Kurulunda, Meclis Başkanının uygun göreceği bir tarihte, oya sunulacak ve Amerikan Hükümetinin bir girişimi olmazsa, bu büyük bir olasılıkla kabul edilecektir. Amerikan Kongresinde Ermeni soykırım iddialarının kabulünü öngören tasarıların uzun bir geçmişi vardır. Ayrıntıya girmeden şunu belirtelim ki yaklaşık son on yıldır her Temsilciler Meclisine (bu Meclis iki yılda bir yenilenmektedir) soykırım iddiaları hakkında bir tasarı sunulmaktadır. Bunlar, Türkiyenin şiddetle karşı çıkmasından etkilenen ABD hükümetlerinin çabalarıyla önlenmiştir. Ancak bu hiç de kolay olmamış ve bazen ABD başkanlarının müdahalesi gerekmiştir. 4 Martta yapılacak oylamanın başlıca amacının Ankarayı endişelendirerek Ermenistan ile imzalanmış olan protokollerin T.B.M.M. tarafından onaylanmasını sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Bilindiği gibi Ermenistan Anayasa Mahkemesi 12 Ocak 2010 sayılı kararıyla bir yandan söz konusu protokollerin Ermenistan Anayasasına uygunluğu belirtirken diğer yandan protokollerin bazı hükümlerine getirdiği yorumlarla bunları bazı maddelerini fiilen değiştirmişti. Böylelikle protokollerde öngörülen Tarihi Boyut Alt Komisyonunun soykırım iddialarını ele alması imkânsız hale gelmiş diğer yandan Birinci Protokoldeki tarafların aralarındaki sınırı tanımaları hükmü de, Mahkemenin yorumuyla Ermenistanın, Türkiyenin toprak bütünlüğünü hukuken tanımadığı gibi bir anlam kazanmıştı. Türk Dışişleri bu duruma derhal itiraz ederek Anayasa Mahkemesi kararının protokollerin sözüne ve özüne aykırı önkoşullar ve kısıtlayıcı hükümler içerdiği bildirilmiştir. Ermeni tarafının aksini ileri sürmesi üzerine Türk Dışişleri protokol hükümlerinde bir değişiklik olmadığı hakkında teminat alma çalışmalarını başlatmıştır. Bu konudaki tartışmalarda Amerikan Dışişlerinin bazı yetkililerinin, Ermenistan Anayasa Mahkemesi protokolleri uygun bulduğuna göre bunların iki ülke Meclisleri tarafından onaylanmalarına bir engel bulunmadığı şeklinde özetlenebilecek Ermenistan görüşünü benimsediği görülmüştür. Türkiyenin kendi görüşünde ısrar etmesi üzerine, bir yıldan beri Temsilciler Meclisi Dışişleri Komitesinde bekleyen soykırım tasarısının oya sunulması gündeme gelmiştir. Verilmek istenen mesaj açıktır: Türkiye protokolleri onaylayıp uygulamaya koymadığı takdirde bu tasarı Temsilciler Meclisi tarafından kabul edilecektir. Türkiye, Ermenistan Anayasa Mahkemesi kararı karşısındaki tutumunu en üst düzeyde (Başbakan ve Dışişleri Bakanının çeşitli beyanları) teyit etmiştir. Ayrıca bu tasarı kabul edildiği takdirde bundan sadece Türkiye-ABD ilişkilerinin değil Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin de zarar göreceğini belirtmiştir. Buna göre adı geçen tasarının Temsilciler Meclisinde kabulü halinde protokollerin Türkiye

tarafından onaylanması ve dolayısıyla uygulanması mümkün olmayacaktır. Protokollerin reddedilmesi dahi söz konusu olabilir. Diğer yandan ABDnin, başta Irak, Iran ve Afganistan sorunları ile füze kalkanı projesi olmak üzere, Türkiye ile işbirliği yapmak istediği en yetkili kişiler tarafından ısrarla ifade edilmektedir. Söz konusu tasarı kabul edildiği takdirde bu işbirliğinin kısmen veya tamamen durması olasıdır. Sonuç olarak ABDnin bazı alanlarda Türkiye ile yakın işbirliği yapılmasını ve Türkiye-Ermenistan arasında normal ilişkiler kurulmasını istemesiyle söz konusu tasarının Temsilciler Meclisi tarafından kabul edilmesi sürecini başlatması birbiriyle çelişmektedir. Bu girişim ABDnin, Ermenistanın ve daha az ölçüde olmak üzere Türkiyenin lehinde değildir; zira tasarının kabulü Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normal hale gelmesini onlarca yıl erteleyebileceği gibi Türkiye ile büyük müttefiki arasında hiç gereksiz yeni sorunların ortaya çıkmasına yol açacaktır. Ayrıca Türkiyede esasen mevcut Amerikan karşıtlığını daha da arttıracaktır.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: LÜTEM, Ömer Engin. 2026. "SOYKIRIM TASARISI VE PROTOKOLLER ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2010 / 6. Şubat 09. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/SOYKIRIM-TASARISI-VE-PROTOKOLLER

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır